

Romantikkens fødsel

Andrea Wulf fortalte historien om videnskabsmanden Alexander von Humboldt i den internationale bestseller kaldet *Opfindelsen af naturen*. Nu er hendes seneste bog, *Prægtige rebeller*, udkommet på dansk. Foto: Antonina Gern

Egon Clausen
02.12.2023

KULTUR // BOGANMELDELSE – I *Prægtige rebeller* tager Andrea Wulf, der er kendt for sin prisbelønnede bestseller *Opfindelsen af naturen*, os med til romantikkens tilblivelse i den lille tyske by Jena sidst i 1700-tallet. Her samledes førende filosoffer, videnskabsmænd og forfattere og “opfandt” begreber som selvet og frihed, mens forelskelser og friggjort opførsel gav byen et særligt ry.

Prægtige rebeller. De første romantikere og opfindelsen af selvet

Forfatter: Andrea Wulf

Forlag: Gad, 2023. 596 sider

I en kort periode i slutningen af 1700-tallet var den lille tyske by Jena et centrum for europæisk åndsliv. Her samledes en række af tidens førende filosoffer, digtere og videnskabsmænd.

I et frodigt intellektuelt miljø udviklede de nogle af de tanker om frihed, kunst, kultur og natur, der samles i den kunstretning, som kaldes for romantikken, og som er meget

mere end henført sværmeri for skovens stille ro og tågeindsvøbte bjergtoppe.

I Jena skete ”en frigørelse, der gav os den mest svimlende af alle evner: fri vilje.” Det har Andrea Wulf skrevet en forrygende god bog om.

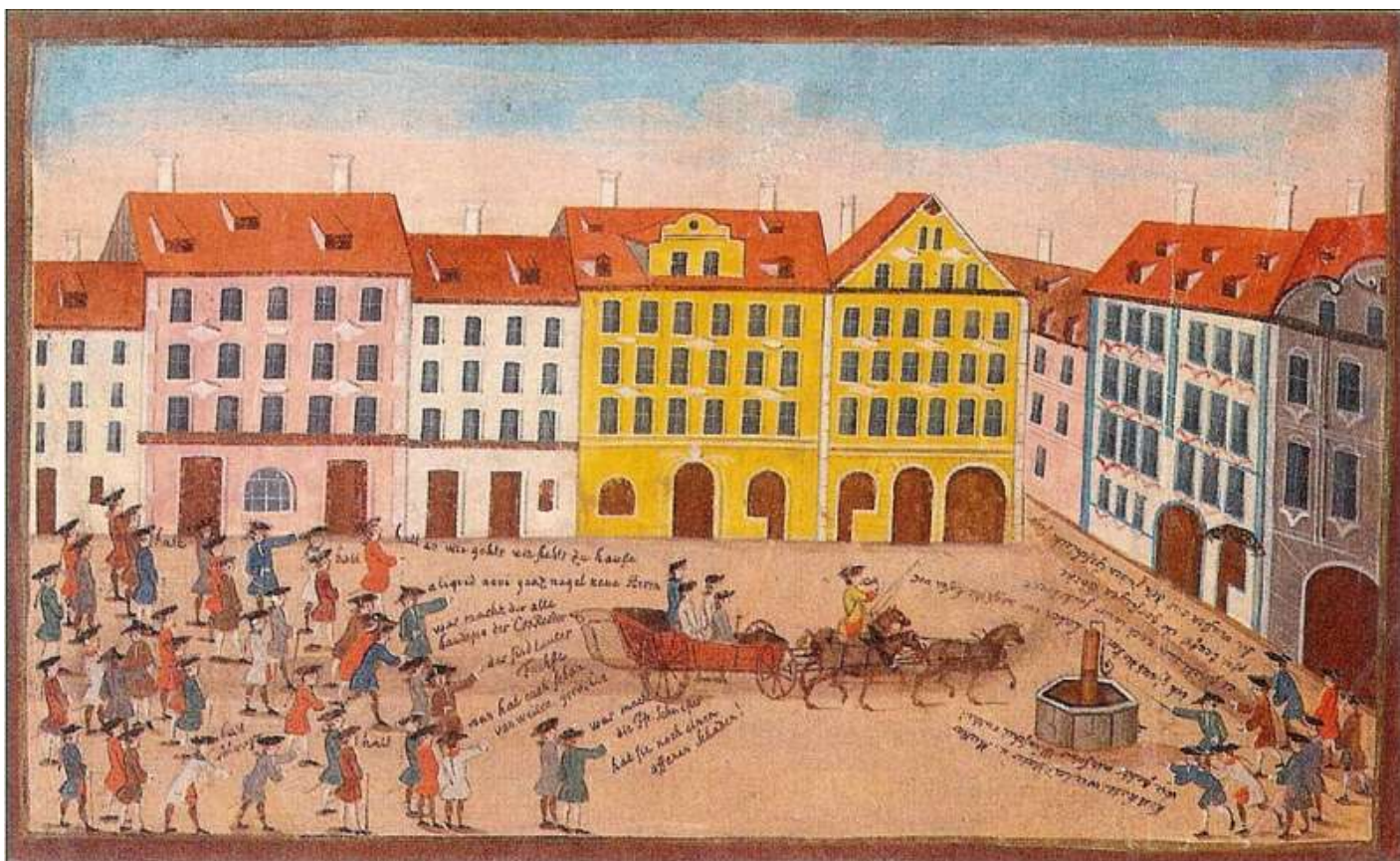
Progressive Jena

Jena var dengang en by med ca. fem tusind indbyggere og et universitet, hvor man kunne træffe store begavelser som Novalis, filosofen Johann Gottlieb Fichte, Friedrich og August Schlegel, forfatteren Dorothea Veit, Friedrich von Schelling, Friedrich Schiller, Georg Wilhelm Friedrich Hegel, brødrene Wilhelm og Alexander von Humboldt, og så var der Goethe, der blev beundret af dem alle.

Jena og universitetet bankede i takt. Her var alt i bevægelse. Underviserne og de studerende var rebelske og følte sig uovervindelige. Deres tilværelse blev en legeplads for tidens nye filosofi. Folk kom og gik og forelskede sig og skabte skandaler – og børn. Helt op til femogtyve procent af alle børn i Jena blev født uden for ægteskabet, hvor andelen i andre dele af Tyskland var på to procent.

“I Jena var der naturligvis også mange stridigheder, for jalousi og misundelse er uundgåelige følgesvende i et liv, hvor der kæmpes om opmærksomhed og anerkendelse

Jena var bøgernes by. Universitetet rådede over et bibliotek på over halvtreds tusinde bøger. Dertil var der et almindeligt lånebibliotek med over et hundrede tyske og internationale tidsskrifter samt syv velassorterede boghandlere.

Jena i 1770. Nye studerende ankommer til universitetet. Ukendt kunstner. Illustration: Wiki Commons

På gader og torve, på værtshuse og i byens parker diskuterede man filosofi og poesi, og der var stor frihed. Universitetets teologer behøvede ikke at følge kirkefædrenes teologi, juraprofessorerne kunne undervise i revolutionære politiske teorier, og der var meget vide rammer for, hvad der i det hele taget blev undervist i.

Frihed var det store slagord. "Et menneske bør bestemme over sig selv, og aldrig lade sig definere af noget udefra," sagde filosofen Johann Gottlieb Fichte.

Romantik og kulørte detaljer

Andrea Wulf skriver, så man ser det hele for sig. Hun har sans for landskaber, men fortæller også om bygninger og byer. Vi får at vide, hvordan lejlighederne var indrettet, hvordan stuerne var møbleret, og hvilket tøj beboerne havde på.

Om Goethe fortæller hun således, at han sad i sin stue, iført flonelsjakke og varme, bløde bukser og med en hvid kuskekasket på hovedet. Hans tøfler var slidte, og strømperne hang i ål om anklerne.

I Jena var der naturligvis også mange stridigheder, for jalousi og misundelse er uundgåelige følgesvende i et liv, hvor der kæmpes om opmærksomhed og anerkendelse, så den intellektuelle idyl havde en skyggeside af nid og nag. Det får vi også noget at vide om, og så spillede kvinder en stor rolle.

PRÆGTIGE REBELLER

DE FØRSTE ROMANTIKERE OG
OPFINDELSEN AF SELVET

ANDREA WULF

gads forlag

En af dem var den højt begavede Caroline, der var en intellektuel stjerne, som talte flydende engelsk, fransk og italiensk. Hun læste Shakespeare og Milton på originalsproget, og hun havde oversat flere komedier fra italiensk. Hun var også aktiv

på det seksuelle område og bar sine skiftende ægtemænds efternavne, så hun endte med at hedde Caroline Michaelis-Bohmer-Schlegel-Schelling.

Hun var ekstremt intelligent og selvsikker. Hendes blå, let skelende øjne gav hendes ansigt et intenst udtryk, og når hun talte, kunne hun blive så ivrig, at de brune krøller rev sig løs af hårnålene. Forfatteren Dorothea Veit skrev i sin dagbog, at Caroline var så selvsikker, ”fordi hun tror, alle er dummere end hende selv.”

Frihed i datiden og nutiden

Gennem en serie af kapitler får vi fortællingen om det liv, de forskellige forskere og forfattere levede.

Et eksempel er den unge Alexander von Humboldt, der hver morgen gik hen til sit laboratorium i den anatomiske afdeling, hvor han tilbragte seks-syv timer dagligt med at eksperimentere og dissekere. Han var utrolig flittig. I løbet af to år havde han gennemført omkring fire tusinde eksperimenter på frøer, mus og firben i et forsøg på at finde ud af, om der var elektricitet i dyrenes nerver.

“Den er en skattekiste af tanker om, hvordan vi kan hævde vores individuelle frihed samtidig med, at vi overholder samfundets love og regler

Men det er dog filosofferne, der fylder mest i denne bog, for de var optaget af tilværelsens grundprincipper. De søgte at svare på spørgsmål som ”hvem er vi?”, ”hvad kan vi vide?”, ”hvordan kan vi vide?” og hvordan undgår vi at træde andres frihed under fode?

Bogen beskriver en verden, hvor litteratur, filosofi og naturvidenskab havde stor betydning, og det hele bliver fremlagt i et sprog, der er så velformuleret og flydende, at man vender blad på blad for at få det hele med. Den er en skattekiste af tanker om, hvordan vi kan hævde vores individuelle frihed samtidig med, at vi overholder samfundets love og regler.

Disse spørgsmål er jo også aktuelle i dag. Således forstået kan bogen om de prægtige rebeller også hjælpe os til at forstå, hvordan vi bør handle i nutiden.

Læs mere om aktuel kultur i Kulturlisten, der udkommer hver fredag. [Find den seneste udgave her.](#)

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

Egon Clausen

Egon Clausen, f. 1940, forfatter, radiomand, fhv. redaktør på P1, fhv. formand for gruppen af faglitterære forfattere i Dansk Forfatterforening, medarbejder ved den2radio.dk.

Modtag POV Weekend, følg os på Facebook – eller bliv medlem!

Hold dig opdateret med ugens væsentligste analyser, anmeldelser og essays i **POV Weekend** – hver fredag morgen.

Det er gratis, og du kan tilmelde dig her →

Ja tak, send mig POV Weekend

POV er et åbent og uafhængigt dansk non-profit medie.

Har du mulighed for at bidrage til vores arbejde? Bliv medlem her →

25 kr./md.

50 kr./md.

100 kr./md.

Overblik

TOPHISTORIER

SENESTE

DEBAT

PODCAST

SPONSOREREDE ARTIKLER

ARRANGEMENTER

POV STUDY

POV International

OM POV

REDAKTION

SKRIBENTERNE

GÆSTESKRIBENTER

SAMARBEJDSPARTNERE

DEBATREGLER

BLIV MEDLEM

COOKIES & PRIVATLIV